

BIJZONDERE ONTWERPEN VAN ERRES-RADIOKASTEN

Gidi Verheijen

Veel verzamelaars kennen Otto van Tussenbroek als de ontwerper van een hele reeks Erres-radiokasten uit de periode 1929-1935. Maar ook een andere ontwerper heeft in die tijd bijzondere kastontwerpen gemaakt. Die zijn evenwel niet bekend geworden, eenvoudigweg omdat ze uiteindelijk niet door Erres zijn uitgevoerd.

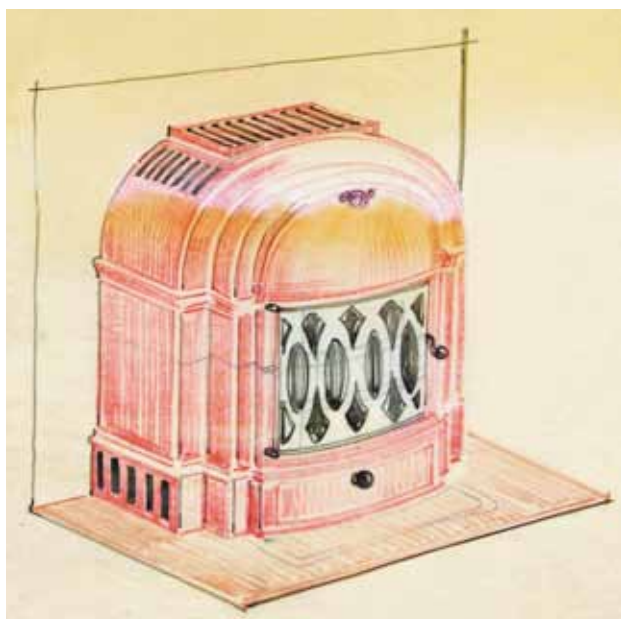
In de beginjaren van de radio hebben in ons land vooral twee ontwerpers naam gemaakt als schepper van fraaie vormen voor radiokasten: ir. Louis C. Kalff bij Philips en Otto van Tussenbroek bij Erres.

L.C. Kalff ontwierp niet alleen radiokasten, maar hij tekende ook affiches en logo's en ontwierp ook nog andere Philips-producten. Zijn artistieke erfenis is beschreven in een boek uit 2006 van de auteur Peter van Dam [1].

Het eerste Erres-toestel dat door Otto van Tussenbroek werd ontworpen was de KY103 uit 1929. Zijn scheppend werk voor Erres ging in elk geval door tot de KY149 uit 1935. De bevestiging daarvan leveren de vele advertenties, waarin Erres uitvoerig sier maakte met de naam van Van Tussenbroek. Zo bevatte de advertentie voor de KY103-serie de tekst: "let op de schoone uiterlijke vormen van den kunstenaar Otto van Tussenbroek."

Otto van Tussenbroek was dan wel de vaste ontwerper van Erres-toestellen, toch zijn voor de Handelsmaatschappij R.S. Stokvis nog door minstens één andere ontwerper Erres-radiokasten ontworpen.

Dat was het Rotterdamse Architectenbureau Sutterland dat van 1929 tot in elk geval 1934 technische tekeningen en ontwerpen van haarden en kachels maakte die Stokvis onder het merk Inventa verkocht.

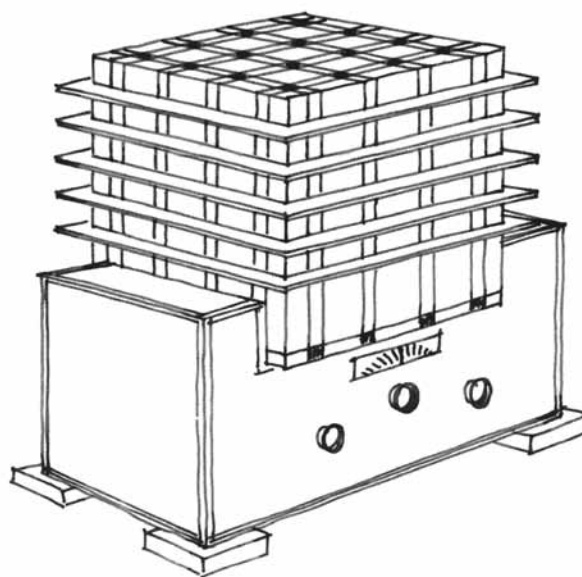

Ontwerp van Inventa-haard voor R.S. Stokvis door het Rotterdamse Architectenbureau H. Sutterland uit 1933.

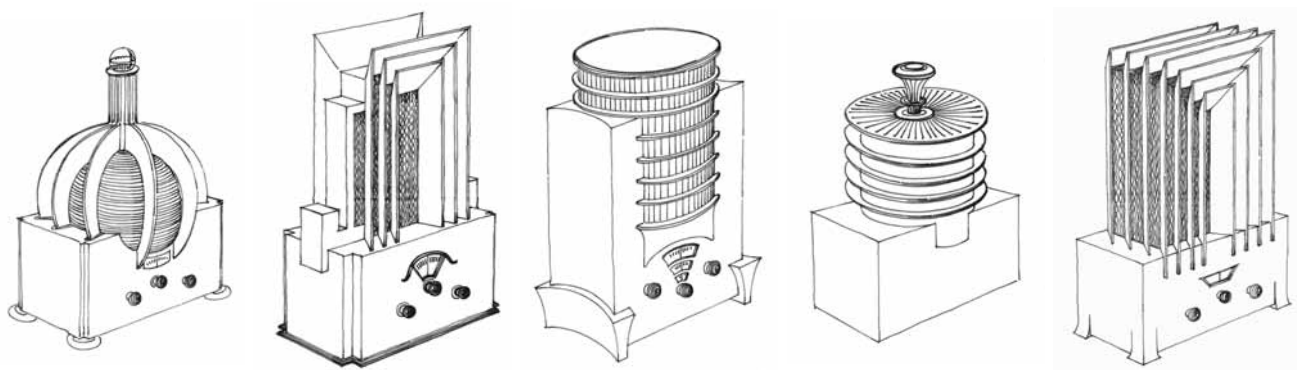
Dit bureau was aanvankelijk een eenmansbedrijf van oprichter Hendrik Sutterland, dat hij lange tijd exploiteerde naast zijn vaste betrekking bij een ander architectenbureau. Uit een overzicht van uitgevoerde opdrachten blijkt dat hij vrijwel alles aanpakte: het ontwerp van een wandbureau of een slaapkamerbehang, de tekening van een detail van een kamerschoorsteen, de bouw van een zolderkamer op een bestaande boerderij of het ontwerp van een woonboot.

Het is niet helemaal duidelijk of Hendrik Sutterland een officiële opdracht van Stokvis kreeg voor het maken van radiokastontwerpen of dat hij zelf het initiatief daarvoor nam.

Mogelijk kwam de ene dan wel de andere partij op het idee dat een radiotoestel en een haard met een beetje fantasie qua uiterlijk wel enige gelijkenis bezaten. Hoe dan ook, in het archief van het bureau [2] heb ik een verzameling bijzondere schetsontwerpen aangetroffen "voor nieuw te bouwen radio-toestellen ten behoeve van N.V. Handelmaatschappij R.S. Stokvis & Zonen te Rotterdam". Deze dossieromschrijving doet trouwens wel vermoeden dat het een om een formele opdracht van Stokvis ging. Het dossier bevat een aantal vluchtige tekeningen en schetsen die duidelijk tot de categorie studie gerekend moeten worden, maar daarnaast ook een zestal min of meer afgeronde ontwerpen.

Ontwerp van Erres-radiokast voor R.S. Stokvis door het Rotterdamse Architectenbureau H. Sutterland uit januari 1934.

Ontwerpen van Erres-radiokasten van het Rotterdamse Architectenbureau H. Sutterland (januari 1934).

Aangenomen mag worden dat de ontwerpen niet bij de Stokvisdirectie in de smaak zijn gevallen, anders zouden we één of meer van deze ontwerpen wel in het radioseizoen 1934/1935 teruggevonden hebben. In dat seizoen bracht Erres de types KY136 tot en met KY142 uit, kapelvormen en rechthoekige kasten van een wat bedaagder ontwerp dan de kasten die Sutterland op de tekentafel toverde.

Volgens de bekende uitdrukking valt over smaak nou eenmaal niet te twisten. Sommige verzamelaars en designliefhebbers zullen het jammer vinden dat deze bijzondere ontwerpen nooit zijn uitgevoerd, anderen zullen het een

zegening vinden dat de radiowereld verschoond is gebleven van enkele nogal bizarre en in de ogen van sommigen wellicht protserige ontwerpen.

Referenties

- [1] Peter van Dam, "Ir. Louis C. Kalff (1897-1976): het artistieke geweten van Philips", 2006, ISBN 90-74009-44-1
- [2] Gemeentearchief Rotterdam, Archief Architectenbureau Sutterland, toegangsnummer 397, inventarisnummers 758 en 759

OPROEP VOOR INFORMATIE OVER 'DUTCH RADIO VALVE'

Peter den Boer

DUTCH RADIO VALVE

De 'Dutch Radio Valve' kwam onder mijn aandacht door deze afbeelding in het boek 'Radio Tubes and Boxes of the 1920's' door George A. Fathauer, ISBN 1-886606-13-7m (pbk).

Merk op dat op de doos het type-nummer D-200 vermeld staat, terwijl in de advertentie het type D-201-A staat. De D-200 is een zachte (gasgevulde) detector, wat uit de plaatsspanning blijkt.

De grote vraag is nu, wie heeft deze lampen gemaakt? De term Dutch, de klompen, klederdracht en molen in de advertentie verwijzen inderdaad naar Nederland, maar de dealers waarnaar verwezen wordt zitten allemaal in de VS of Canada.

Inmiddels is deze doos in mijn bezit.

Voor- en achterkant van de doos van de Dutch radio valve, 1924. D.R.V. Importing Co., Newark, N.J. (Larry Daniel collection) met er tussenin een advertentie uit Radio News, oktober 1924.

General Electric UV-200